

FORSTÅ DET
VIKTIGSTE

Barn 6-12 år, i barnevernet deler erfaringer og gir råd

FORANDRINGSFABRIKKEN

Om undersøkelsen

110 barn, 6-12 år, omtrent like mange gutter som jenter, fra 11 steder i Norge, har deltatt. 80 av barna var i familier med hjelpetiltak og 30 var under barnevernets omsorg. Gjennomsnittsalderen var 9,5 år. Barna ble invitert i samarbeid med større og mindre barneverntjenester rundt i landet.

Undersøkelsen ble gjennomført i 2018-19, til sammen 25 samlinger ble gjennomført. Mellom 3 og 12 barn deltok på hver samling, de fleste barna deltok på to samlinger. På samlingene var det fokus på å bli kjent og på å bli trygge. Deretter ble barna invitert til å gjøre oppdrag, alene og i grupper. Barna fikk fra starten informasjon om at all deltakelse var frivillig og at de når som helst kunne trekke seg uten å måtte forklare hvorfor. Barna og foresatte fikk informasjon om at alt som skrives ned fra samlingene ville bli anonymisert.

Hovedspørsmålene i undersøkelsen var:

- Hva har vært bra for deg i barnevernet?
- Hva burde vært gjort annerledes?
- Har du fortalt barnevernet det viktigste som du ville fortelle?
- Hvilke råd har du for at barnevernet skal hjelpe barn best mulig?

Tilretteleggerne hadde sterkt fokus på å sikre at det enkelte barns historie knyttet til familie og nettverk, ikke fikk fokus på samlingene. Fokus var hele tiden på barnas møte med barnevernstjenesten. I etterkant var tilretteleggerne tilgjengelige for deltakere, familier og foresatte - for å kunne støtte og svare på spørsmål som kunne ha kommet opp etter å ha deltatt.

Om funnene i rapporten:

De fleste = 75 % eller flere

Mange = 60 % eller flere

En del = 40 % eller flere

Noen = 30 % eller flere

Noen få = 5 % eller flere

TAKK

Takk til dere klokinger

Kjære modige, kloke og viktige dere som har vært med i denne undersøkelsen. Takk for at dere kom på samling og ville fortelle om hva som har vært god hjelp og hva som burde vært gjort annerledes i barnevernet. Takk for verdifulle erfaringer og råd. Takk for at dere har delt så ærlig om både fine, dumme og noen ganger vonde ting.

Takk for at dere vil lære Norge noe om hvordan barnevernet kjennes ut for barn 6 - 12 år. Erfaringene og rådene tror vi vil være med å gjøre det tryggere for barn i barnevernet. Kunnskapen dere har delt vil hjelpe Norge med å få et bedre barnevern for barn.

Takk også til foreldre og til fosterforeldre, for at dere tok imot invitasjonene med åpenhet og hadde mot til å si ja til at barna kunne delta. Takk også for at dere fulgte barna til samlingene.

Takk til dere 11 barneverntjenester rundt om i landet, som har hjulpet til med å kontakte og organisere, sånn at barna har fått delta. Takk for motet dere viste ved å si ja til å bidra til at barn får gi tilbakemeldinger til barnevernet.

Hilsen Forandringsfabrikken

TAKK FRA HJERTET

VIKTIGE SVAR

TRE av FIRE barn forteller ikke det viktigste

Tre av fire barn i denne undersøkelsen sier at de ikke forteller det viktigste til barnevernet. Noen har fortalt grunnen til at de har det vanskelig, noen forteller bare litt og noen forteller ingenting. En del av barna sier at de forteller noe som ikke er så viktig, sånn at barnevernet får vite litt og kanskje kommer litt på villspor. Mer enn halvparten sier at de egentlig vil fortelle det viktigste, men at de ikke får det til.

Tre grunner som går igjen til at barna ikke forteller

- 1) Barna vet ikke hva som vil skje hvis de forteller.** De vet at barnevernet samarbeider tett med foreldrene eller fosterforeldrene og vet ikke hva som blir fortalt videre til dem eller til andre voksne. Det kan gjøre det skummelt for barna å fortelle. Mange av barna stoler ikke på voksne.
- 2) Barna tror det er vanlig for barn å oppleve det som de selv opplever.** De vet ikke at det de har opplevd eller opplever er galt eller om det er noe voksne ikke har lov til å gjøre med barn. De vet ikke tydelig hva barnevernet kan hjelpe dem med.
- 3) Barna opplever ikke at de voksne samarbeider med dem om å bestemme hva slags hjelp de eller familien skal få.** Når de voksne ikke samarbeider med dem om å bestemme, hjelper det ikke at de voksne kjennes snille.

TIL NORGE

Barna har ikke fått snakka trygt og har derfor ikke fortalt. Når barna ikke forteller det viktigste, får ikke barnevernet vite det barna mest av alt skulle hatt hjelp til. Barna har heller ikke vært med å bestemme hva slags hjelp familien skulle få. Likevel har barnevernet begynt med tiltak i familien.

Mange av barna forteller at barnevernet ikke hjelper med riktige ting. For noen blir det verre og mer utrygt. For noen blir noe bedre, men for få av barna har situasjonen hjemme blitt grunnleggende bedre.

1) Barna vet ikke hva som vil skje hvis de forteller

Når barna møter barnevernet, vet de fleste av dem at barnevernet har snakket med foreldrene. De vet at foreldrene først fikk beskjed om at barnevernet skulle komme og at det er foreldrene barnevernet avtaler med. Samtidig skal barna snakke om noe som er vanskelig eller vondt og som handler om foreldrene. Det handler om noen som barna er veldig glad i, veldig utrygge på, og veldig avhengig av - og for de fleste en blanding av dette.

Mange av barna forteller hvordan dette utgangspunktet gjør det nesten umulig å fortelle. De svarer kort på spørsmålene barnevernet stiller eller svarer ikke ærlig. Det er skummelt å snakke når de ikke vet hva barnevernet skal gjøre med det de sier. De vil ikke gjøre noe dumt mot foreldrene sine. De vil ikke såre, skuffe dem, eller snakke dumt om dem. Samtidig er det ting som er vanskelig hjemme som de fleste barna vil at noen skal hjelpe med.

TIL NORGE

De fleste barna vet ikke hva barnevernet sier videre til foreldrene. Mange opplever at barnevernsarbeiderne sier at de må fortelle videre, at det er viktig at foreldrene får vite. Når barn da skal fortelle om noe som handler om voksne som de er glade i, avhengige av, eller utrygge på, blir dette nesten umulig. Mange velger da å la være å fortelle det viktigste.

De fleste barna vet heller ikke hvem andre som får vite og hva de får vite. Hva får skolen vite, helsesøster eller BUP? Barn forstår at voksne ofte snakker videre med andre voksne og at de gjør dette uten å avtale med barna. Mange av barna har fra de er veldig små funnet ut at voksne snakker med andre voksne over hodet på dem. Det gjør det umulig å fortelle om vanskelige ting.

For at barn skal fortelle til voksne som arbeider med barn, må de kunne gjøre det på en måte som de opplever helt trygg. De av barna som ønsker det, må ha muligheten til å snakke med noen som ikke forteller videre uten at de avtaler med barna, når barna er klare for det. Dette gjelder også barnevernet.

2) Barna mangler informasjon

De fleste av barna som har hatt det veldig vanskelig hjemme, tror det er vanlig for barn å ha det sånn som de har det. De tror at det de opplever, skjer i mange familier. De tror at det er sånn som de voksne gjør når de ikke får til noe bedre, når de har det vanskelig, eller når de tror det er riktig. De fleste barna har ikke fått vite hvordan barn skal ha det, og hva de voksne som de bor med ikke har lov til å gjøre mot barn. Noen av barna husker at voksne i barnehagen eller på skolen har snakket om hva voksne ikke kan gjøre mot barn, men bare noen få av dem har forstått at dette handlet om det som de

TIL NORGE

selv opplevde. Noen av barna forteller at når en i barnevernet har forklart dem at det de opplever hjemme ikke er greit, ble det tryggere å fortelle.

De fleste av barna vet heller ikke tydelig hva barnevernet kan hjelpe dem med. De vet ikke de forskjellige måtene barnevernet kan hjelpe dem på når de bor hjemme eller hva som skal til for at barn kan flyttes. De vet ikke at de har rett til å være med å bestemme hvilken hjelp familien skal få eller at de har rett til å få si noe om det barnevernet gjør hjemme.

3) Barna opplever ikke nok samarbeid fra voksne

De fleste barna forteller at det kjennes utrygt når barnevernet ikke trenger å forstå hva som er vanskelig eller vondt for barna, før de begynner å hjelpe. De konkluderer med hva barn og familier trenger hjelp til, før de vet hvordan situasjonen hjemme egentlig oppleves for barna. Barna vet ikke at de har rett til å snakke trygt med barnevernet og at barnevernet skal bestemme i samarbeid med dem. Tiltakene som barnevernet bestemmer for en familie eller i et fosterhjem, skal hjelpe barna. Selv om mange av barna møter snille barnevernsarbeidere som de kjenner vil hjelpe, blir det ikke trygt nok hvis de ikke samarbeider med barna.

Om de voksne hører godt nok etter når barna forteller, avgjør også mye for trygghet. Noen voksne hører godt, barna merker det på hvordan de ser på dem og hvordan de snakker. Da er det lettere å fortelle. Noen voksne ser alvorlige ut, noen lite interesserte eller skeptiske. Noen avbryter og forklarer hvorfor det barna sier ikke stemmer. Noen voksne oppleves litt strenge eller frekke.

TIL NORGE

Mange barn forteller at det kjennes ut som de voksne ofte tenker at de vet hva som er best for barna. Hvis barna sier noe de voksne i barnevernet er enige i, hører de godt etter. Men hvis barna sier noe som de voksne synes er vanskelig eller ikke er enige i, er det lett å se det i ansiktet deres. I stedet for å prøve å forstå hvorfor barna sier som de gjør, prøver mange av de voksne å forklare barna hvorfor og hvordan de bør eller kan tenke annerledes om dette.

Når barna opplever at de voksne ikke hører godt eller ikke prøver å forstå hvorfor barna sier det de sier, blir barnevernet utrygt og noen ganger skummelt. Barna blir redde for at barnevernet skal gjette eller misforstå det de sier, og bestemme noe som kan gjøre at livet deres ikke blir bedre. Da tenker mange av barna at det er lurest ikke å fortelle til barnevernet.

TIL NORGE

Hva barnevernarbeidere må være flinke til

Opplæring og rammer

Måten de voksne i barnevernet møter barna på, er avgjørende for om barnevernet kjennes trygt. Det er også avgjørende for om barna forteller det viktigste. Dette er et tydelig budskap i denne undersøkelsen. Barna peker på informasjonen de får, de voksnes væremåte i møte med dem, hva de gjør med det barna forteller og om de samarbeider med barna når noe skal bestemmes, som det aller viktigste. Barnevernet må kunne:

- Legge til rette så barn kan snakke trygt
- Gi barn mulighet til å snakke først og alene
- Gi nok og ærlig informasjon
- Sikre at barn kan ha med en person som de er trygge på
- Møte barn med snillhet, varme og følelser
- Stille konkrete dybdespørsmål
- Avtal hva, til hvem og når noe skal fortelles videre
- Samarbeid om løsninger og tiltak
- Skrive i samarbeid med barnet

Hvorfor gjør ikke barnevernsarbeidere dette? Lærer de feil? Vil de ikke gjøre det? Får de ikke lov?

Mange av barna har på flere av samlingene i undersøkelsen, opplevd hvordan erfaringer og råd går igjen fra så mange av barna. De har lurt på hvorfor så altfor mange barnevernsarbeidere ikke bare gjør det sånn som barna

sier at de må gjøre det? Noen gjør det jo, så hvorfor kan ikke mange flere gjøre det? Vet ikke alle de andre at barn synes disse tingene er viktig? Vet de ikke at det må gjøres sånn, for at barn skal kunne fortelle det viktigste? Har de ikke lært dette i utdannelsen sin? Kan det hende at utdanningene ikke lærer de nok av det som er viktigst fra barn? Sier sjefene i barnevernet at de ikke kan gjøre dette? Vil ikke barnevernsarbeiderne gjøre det sånn? Sier lovene til barnevernet at de ikke kan gjøre det sånn? Kan ikke barneministeren eller politikerne på stortinget ordne opp i dette? Tror ikke de som bestemmer nok på barn eller synes de ikke det barn sier er så viktig?

De oppsummerte erfaringene fra barna i denne undersøkelsen viser at altfor mange av dem, ikke opplever barnevernet trygt nok. Mange har lite tillit til voksne og måten barnevernet møter dem på. Rekkefølgen barnevernet gjør ting i og hvordan ting som påvirker livet til barn bestemmes, sikrer heller ikke tillit. Da blir tiltak satt i gang uten at barnet har fått sagt det viktigste. Da skal det flaks til, for at tiltakene skal virke. Tre av fire barn har ikke fortalt det viktigste for at barnevernet skal kunne hjelpe barna.

Hovedrådene fra barna i denne undersøkelsen er også veldig tydelige. Noen få, men veldig viktige ting peker de på, som avgjørende for tryggheten. De som lager lover og retningslinjer, de som lager opplæringsprogrammer og de som lager utdanningene, kan velge å legge vekt på dette. Uten det kan den nye barnevernloven, forskrifter og retningslinjer som hører med den, bomme kraftig. Barnevernutdanningene og opplæringsprogram kan også bomme. Fylkesmennene kan sjekke feil ting, når de skal sjekke de ulike delene av barnevernet. Lite av det barna peker på, er i dag viktige sjekkpunkt.

Kunnskapen fra barn om barnevernet, må bli viktig

Kjære barneminister og stortingspolitikere, vil dere lage en ny barnevernlov som sikrer et trygt barnevern for barn og at barns grunnleggende rettigheter i barnekonvensjonen blir del av ny lov, sånn at barn kan få fortalt det viktigste? Og kan dere passe på at alle opplæringsløft og andre satsinger som dere vedtar, helt sikkert bidrar til å gjøre barnevernet tryggere og bedre for barn?

Kjære Helsetilsynet og fylkesmenn, vil dere sjekke barnevernet sånn at flere av de grunnleggende tingene fra barn, blir undersøkt? Kan dere være så snill å bruke barnekonvensjonen som den viktigste loven når dere sjekker og når barn klager?

Kjære departement og direktorat, vil dere lage utdanninger, opplæringer og retningslinjer sånn at det som er viktig for barn i barnevernet, får en mye større plass, at barns grunnleggende rettigheter etter barnekonvensjonen på alvor blir del av det og at dere da kan bidra til et mye tryggere barnevern for barn?

Kjære fagfolk i barnevernet, vil mange flere av dere så langt det er mulig i de rammene som nå finnes, strekke dere for at barns rettigheter blir tatt mye mere hensyn til når vi møter dere, sånn at barnevernet kan kjennes tryggere for barn?

Kjære utdanningsinstitusjoner, vil dere grundig gå igjennom det som dere lærer bort til studentene - både av teori, metoder og ferdigheter - og finne ut om dette stemmer med rådene fra barn og rettighetene barn har etter barnekonvensjonen?

I denne rapporten presenteres resultatene fra undersøkelsen med 110 barn, 6-12 år, fra 11 steder i landet. De er 110 av ca 55.000 barn 0-22 år i Norge, i familier med tiltak fra barnevernet. Av alle barn i Norge som fikk hjelp fra barnevernet i 2019, fikk 60% hjelpetiltak hjemme. I denne undersøkelsen var andelen litt høyere.

Rådene fra barna er tydelige: Norge må ha et mye sterkere fokus på å sikre et barnevern som kan oppleves trygt for barn til å kunne fortelle det viktigste. Dette må bli grunnleggende viktig når nye rammer og opplæring skal lages. Menneskerettighetene som barn har etter barnekonvensjonen må mye tydeligere sikres.

1

18 VIKTIGE RÅD fra barn i undersøkelsen

RÅD FOR AT BARN SKAL KUNNE FORTELLE DET VIKTIGSTE

Trygghet avgjør hva barn forteller

Forstå at det er nesten umulig for et barn å fortelle

Å fortelle til barnevernet om noe som er vanskelig hjemme, er nesten umulig for barn. Hvordan har dere tenkt at vi skal få til det? Når vi først kommer i kontakt med barnevernet, bærer de fleste av oss på minner fra et liv som ikke har vært lett. Vi har sterke bånd til foreldrene, noen på gode og andre på ikke så gode måter. Vi kan være glade i dem, urolige for dem eller redde for dem. Hjemme hos mange av oss bor det også søsken som vi føler ansvar for, er knyttet til og er glade i. De fleste av oss er redde for å ødelegge for søsknene våre, eller for å gjøre foreldrene våre lei seg, urolige eller sinte.

Ta ansvaret for å gjøre det trygt på alvor

Dere voksne må ta dette ansvaret for å gjøre det helt trygt for oss veldig på alvor. Selv om vi er barn, er vi smarte. De voksne hjemme, i barnehagen, på skolen eller i helsetjenestene får ikke alltid dette med seg. De kan snakke om oss og skrive om oss, uten å nevne dette. Vi får med oss veldig mye av det voksne sier og gjør. Vi forstår mye om hva som kjennes trygt for oss og hva som ikke gjør det. Når vi ikke forteller, handler det om at vi kjenner på om situasjonen er trygg nok for oss til å fortelle. Vi vil ikke fortelle om noe som er vanskelig eller vondt der vi bor, uten at det er helt trygt. Hvem vil vel det?

Vurder alltid å snakke med oss først

Vurder alltid å snakke med oss først, for å sikre oss retten til å snakke fritt. Hvis dere først har snakket med de voksne hjemme, avgjør ofte hva vi kommer til å si. Sjansen for at vi da kan fortelle det viktigste dere bør vite, blir ofte mye mindre. Vi kjenner at mange av dere ikke kommer til å være helt åpne for det vi forteller. Voksne hører mye på voksne, dette oppdager de fleste av oss. Kanskje vet dere ikke dette selv, kanskje tror dere at dette ikke gjelder dere. Men vi merker det. Vi merker at dere har hørt andres forklaringer og at dere har dem i hodet mens dere snakker med oss.

Inviter oss til å snakke alene eller med trygghetsperson

Fortell oss at barn har rett til å snakke med barnevernet alene, hvis vi vil. Vit at få av oss får til å si at vi vil snakke med dere alene, når voksne som vi er avhengige av er til stede. Selv om vi har sagt ja en gang, til at foreldre eller søsken kan være der når vi prater med dere, kan dette forandre seg. Fortell oss også at vi har rett til å ha med oss en person som vi er trygg på, når vi prater med dere. Dette er rettigheter barn har for å kunne snakke fritt. Spør derfor alltid på nytt. Spør oss på en trygg måte og uten foreldre eller fosterforeldre tilstede, om vi vil snakke med dere alene og om vi vil ha med en trygghetsperson. Vis både oss og de voksne vi bor med at dere tar denne rettigheten på alvor.

RÅD FOR AT BARN SKAL KUNNE FORTELLE DET VIKTIGSTE

Gi mye, ærlig informasjon

Gi oss informasjon om at dere kommer

Vi har rett til å få vite at det skal komme noen å snakke med oss. Dere kan ikke komme uten at vi vet, da kan vi bli redde eller føle oss lurte, og det blir vanskelig å fortelle. Hvis dere kommer på skolen, be om at en voksen som vi er trygge på, gir oss informasjon om at dere kommer. Den voksne trenger ikke si at det kommer noen fra barnevernet, men at noen kommer for å snakke med oss om hvordan vi har det hjemme og at vi foreløpig ikke trenger å fortelle det til foreldrene våre. Hvis dere kommer hjem til oss, ta helst kontakt direkte med oss før dere kommer. Hvis dere absolutt ikke kan fortelle noe før dere kommer, forklar helt ærlig i starten av praten, hvorfor dere valgte å gjøre det sånn.

Gi oss mye ærlig informasjon i starten

Dere må alltid være ærlige med oss, også når vi er små. Vi må forstå hvorfor dere sier det dere sier, og gjør som dere gjør. Vi kan bli utrygge hvis dere holder tilbake informasjon. Fortell oss alt som handler om oss, vi har rett til å vite dette. Fortell

med ord vi forstår, med rolig stemme og spør oss om dere har forklart tydelig nok. Forklar grundig at barnevernet kan hjelpe barn hjemme eller flytte barn. Fortell at alle barn har rett til å kjenne seg trygge, og at voksne er glad i dem og snakker fint til dem. Forklar med konkrete eksempler at voksne ikke har lov til å bruke vold, si stygge ting til barn eller gjøre vonde eller dumme ting med kroppen til barn.

Forklar at vi kan ha med noen vi er trygge på

Sørg for at vi vet, helst før vi skal treffe dere første gang, at vi kan ha med en person vi er trygge på når vi skal snakke med dere. Det kan gjøre at samtalene kan bli tryggere. Fortell at det er lurt om dette er en vi er vant til å snakke med om litt vanskelige ting og som ikke blir lei seg hvis vi forteller de vanskelige tingene. Hvis vi ikke har en sånn person, kan det bare være en som vi vet at er snill. Si at det oftest ikke er lurt at dette er noen som kjenner mamma eller pappa godt. Fortell oss at i slutten av praten må det avtales hva som kan sies videre, sånn at vi ikke blir utrygge på at denne personen kan fortelle videre til andre.

Fortell oss hva som må sies videre

Forklar at dere alltid skal avtale med oss, før dere sier noe av det vi har fortalt videre til de hjemme eller til andre voksne. Fortell oss hva slags opplysninger som dere tenker at dere MÅ fortelle videre og til hvem dere kommer til å fortelle det til. Vet vi ikke dette, blir det veldig vanskelig å fortelle noe. Når dere gir informasjon om taushetsplikten må dere derfor forklare veldig nøye hva slags ting dere tenker at dere MÅ si videre. Husk at vi har en rettighet som heter rett til privatliv og at det derfor er sånn at det meste av det vi forteller, må dere snakke med oss om, før dere forteller videre. Hvis vi sier nei til at dere kan fortelle videre, må dere finne ut hvorfor vi sier nei, for å ta vare på tillit vi har til dere. Dere må fortelle oss ærlig at dere er nødt til å gå videre med noen ting, men at dere alltid vil avtale med oss før dere forteller noe videre. Og husk at hvis dere sier det, MÅ dere holde det. Da får vi mer kontroll og det kjennes tryggere å fortelle.

RÅD FOR AT BARN SKAL KUNNE FORTELLE DET VIKTIGSTE

Vis varme og at dere vil forstå

Snillhet, varme og følelser lager trygghet

For at det skal bli trygt nok å fortelle, trenger barn snille, varme øyne. Stemmen og ordene dere bruker, må også kjennes varme og snille. Alvorlige ansikt og stivt kroppsspråk gjør oss lett utrygge. Øv dere gjerne, mange av dere virker stivere enn dere tror. Nå vi møtes varmt, lager det mye trygghet og det blir lettere å fortelle. Når vi snakker om vanskelige eller vonde ting, vis oss med ekte følelser at dere kjenner på det vi sier. En tåre i øyekroken eller en setning om hvordan det kjennes å høre det vi forteller, kan lage mye trygghet i oss. Forklar at dere tåler å høre, og at vi er sterke som har tålt mye. Forklar samtidig at vi ikke skulle hatt det sånn, derfor kommer følelsene hos dere. De aller fleste av oss vil også gjerne bli holdt rundt eller få en klem, når vi forteller om noe vondt.

Bli kjent og vis at dere tror på oss

I starten trenger vi å bli litt kjent for å bli trygge på dere. Dere kan spørre om hva vi liker og fortelle om ting dere liker. Det er også lurt å snakke om noe koselig eller morsomt. Da ser vi at dere er vanlige og snille mennesker. Vi blir tryggere på dere og det kan gjøre det lettere å snakke om det som er vanskelig og vondt.

Vi trenger også, helt fra starten, å kjenne at dere tror på at det vi forteller er sann som det har kjentes for oss. Det er med på å avgjøre om vi fortsetter å fortelle. Det er ekkelt og skummelt å fortsette hvis dere ikke tydelig viser at dere tror på oss og tar det vi sier på alvor. Hvis det kjennes ut som at dere tenker at vi overdriver eller ikke forteller sannheten, slutter vi fort å fortelle. Da kan vi få hjelp som ikke hjelper og fortsette å leve i vonde ting, fordi vi ikke forteller det viktigste.

Hør godt etter hva vi sier

Fortell oss at dere vet at dere ikke kan forstå hvordan vi har det, hvis vi ikke forteller. Da kan vi forstå at det vi skal fortelle, er viktig for dere. For å vurdere å fortelle dere noe, trenger vi at dere hører VELDIG godt etter. Det er avgjørende for å fortelle det viktigste. Vi merker om dere hører etter på øynene og kroppsspråket deres. Vi merker fort om dere er engasjerte og om dere følger opp noe vi forteller. Er dere sånne voksne som ikke får med dere det vi sier og bare går videre til noe nytt? Spør oss dypere om akkurat det vi sier, for å forstå bedre. Ikke avbryt eller gjenta det vi sier, da kan vi lett slutte å fortelle. Ser dere mye på klokken, kjennes det ut som dere vil bli fort ferdig. For å kunne fortelle, trenger vi hele tiden å kjenne at dere vil høre etter for å forstå.

Vis at dere vil forstå, med åpne, konkrete spørsmål

Still spørsmål med snille og rolige stemmer. Spørsmålene må være åpne, sånn at vi kan svare akkurat sånn som det kjennes. Still minst mulig ja eller nei spørsmål. Spør også konkret, varmt og undrende - om hva som gjør oss glad, hva som gjør oss sint, hva som gjør oss redd og hvordan det kjennes inni oss. Spør om hvordan det er hjemme når det er

fint, og hva som kan gjøre oss redde hjemme. Spør konkret om dumme og fine følelser eller situasjoner. Da føler vi at dere virkelig vil vite. Vis tydelig og fortell oss at ingen svar er riktig eller feil. Spør dypere i stedet for å prøve å gjette eller tolke hva vi mente. Fortell gjerne ydmykt i slutten av samtalen hva du har forstått, for at vi kan si fra og få vekk misforståelser.

Møt oss ofte nok, for at vi skal kunne fortelle

Mange av oss har gått lenge uten å fortelle. Når noe vondt lenge har vært holdt hemmelig eller tillit har blitt brutt, kan det kjønes som det er helt umulig å fortelle. Det vanskelige eller vonde kan sitte hardt fast inni oss. Kanskje har vi ikke forstått at vi har opplevd noe vi ikke skulle oppleve. Mange av oss har mistet tillit til voksne, når de har fortalt videre til andre voksne uten å avtale med oss. Noen av oss har opplevd at voksne har sluttet å snakke med oss om noe vondt vi fortalte, uten at vi forsto hvorfor. I stedet trenger vi at dere fortsetter å møte og snakker med oss. De fleste av oss må møte dere flere ganger, for å bli trygge nok, til å fortelle det viktigste. Vi kan ikke presses, bare møtes med mye varme og trygghet og med sikkerhet om at dere ikke vil fortelle videre uten at vi avtaler.

RÅD FOR AT BARN SKAL KUNNE FORTELLE DET VIKTIGSTE

Samarbeid om løsninger

Avtal med oss når og til hvem

Hvis det skal bli trygt nok til å fortelle dere noe viktig, må vi vite at dere alltid avtaler med oss hva, når og til hvem noe skal sies videre. Dette gjelder små og store barn. Snakk med oss om hva dere vil fortelle videre til hvem, og hvorfor. Hør godt etter hva vi tenker om det. Hvis vi ikke vil at noe skal gå videre til foreldrene våre eller andre voksne, må dere ta det på alvor og prøve å finne ut av hvorfor det er viktig for oss. Vent med å si det videre, til det kjønes tryggere for oss. Vi vet hvordan ting blir hjemme hvis dere forteller. Vi skal leve der videre, dere må ikke gjøre det vanskeligere for oss. Dere skal først og fremst beskytte oss. Hvis dere forteller videre til foreldrene eller andre voksne uten at dere avtaler det med oss, kan all tillit bli brutt og vi slutter å fortelle dere det viktige om hvordan vi har det hjemme. Hvis noe skal fortelles, snakk med oss om når, så dere ikke bryter tilliten vår. Vi vet ofte noe om når det passer best å ta kontakt med foreldrene våre. Vi vet også ofte noe om hvilke tidspunkt som kjønes bedre for oss hvis dere skal si ifra til andre voksne.

Finne løsninger sammen

Dere skal bestemme noe som er til barns beste. Før disse løsningene skal bestemmes, må dere alltid høre godt etter på hva vi mener. Hvis ikke vi har fått snakka med barnevernet på en måte vi kjente som trygg, kan dere egentlig ikke bestemme noe til vårt beste. Det dere bestemmer kan gå utover oss og hele familien. Meningene våre må ha mye å si når noe som er viktig for oss, skal bestemmes. Vi er like mye verdt som voksne. Dere er BARNEvernet, da må dere bruke mest tid og energi på å snakke med oss. Vi må finne frem til løsninger sammen og de må bygge på det vi tenker er bra for oss. Dette har vi rett til å si noe om, både når vi er små og store. Dere skal legge vekt på det vi sier, så langt det er mulig. Det betyr at dere må tenke dere godt om hvis dere skal bestemme en løsning som ikke bygger på det vi sier.

Skriv i samarbeid med oss

Fortell oss hva det som skrives blir brukt til og hva det kan bli brukt til i fremtiden. Mange av oss har ikke visst dette. Skriv fint om oss, i samarbeid med oss. Tenk på hvordan det ville vært å lese det noen andre hadde skrevet om dere. Tenk på at ord kan såre og pass på å skrive ting som er sant og ikke bare tolkninger av det vi har sagt. Vi kan være med å avtale hva dere skriver fra vi er helt små. Det kan gjøres enkelt, bare med en liten prat om det på slutten, når vi oppsummerer sammen. Når vi er litt større kan vi se om det som dere har skrevet, ble riktig for oss. Da ser vi om dere har misforstått noe og vi kan rette det opp sammen, før andre får lese referatet. Hvis vi ikke har lyst til å si noe om det som skal skrives, minn oss på hva det kan bli brukt til senere i livet vårt.

Samarbeid med oss om trygge samtaler

Avtal med oss om vi ønsker å snakke med dere alene eller med foreldrene eller fosterforeldrene, eller om vi vil ha med en annen voksen vi er trygg på. Dette må dere alltid spørre oss om når vi er alene. Hvis dere må snakke med foreldrene våre, så kan dere snakke med oss alene først og så kan vi enten sammen snakke med foreldre, eller så kan dere gjør

det alene om vi ikke ønsker å være med. Avtal med oss før dere bestemmer dette, slik at det blir en dag som passer for alle. Det blir veldig dumt for oss når vi må avlyse planer med venner eller gå ut fra favoritt-timen på skolen. Vi må også vite hvor lenge samtalene skal vare, sånn at vi har muligheten til å vite når vi kan gjøre noe etterpå.

Samarbeid med oss om trygge samarbeidsmøter

Avtal hvordan møter om oss, kan gjøres tryggest mulig for oss. Hvis ikke kan møter med mange voksne kjennes alvorlige og skumle. Vis varme og smil. Det må være lov å le, da blir det lettere å snakke om vonde ting. Vi har rett til å være med i møtene, fra vi er helt små. Vi har rett til alltid å ha med oss en person vi er trygg på, hvis vi vil det. Det er best når en vi er trygg på, skal lede møtet. Vi må før møtet snakkes med om hva som skal skje der, for at det skal handle om noe som er viktig for oss. Vi må også snakkes med om hvor møtet skal være, kanskje på et sted vi liker og der vi kan gjøre litt aktivitet samtidig. Ofte skal noe bestemmes som er viktig for livet vårt. Uten oss der, må dere gjette hva som er den beste løsningen for oss. Hvis ikke vi skal være der, må en person som vi sier at vi er trygg på være der, for å si hva som er best for oss. Etter møtet bør dere snakke med oss for å spørre hvordan vi tenker møtet gikk og hva vi tenker om det som er blitt bestemt.

De voksne i barnevernet må vise når de er glade og når de er overrasket og når de er lei seg. Når vi sier noe bra må de smile, når vi sier noe som ikke er så bra kan de vise at de ikke forstår eller blir triste.

De må prate fra hjertet ikke fra ark.

Jeg tror de kunne øve seg på å snakke på snille måter. Så går det sikkert, øving gjør mester.

Jeg må vite helt sikkert at de tror på det jeg sier hvis jeg skal være trygg. At de tror på at det er sann det kjennes for meg.

De må huske at de ikke kan mene noe om hvordan livet kjennes for meg. De kan bare spørre meg, for å forstå mer.

Hvis foreldrene og barnet forteller to forskjellige ting, så er det viktig at jeg kjenner at de helt på ordentlig vil forstå meg.

Noen sier at fordi vi er barn, så kan vi ikke få vite. Men det er skummelt når vi ikke får det. Da vet vi ikke hva som kan skje og da kan vi bli redde.

Barnevernet kan ringe eller sende melding til barn og spørre om når og hvor de vil snakke. Sånn at vi vet på forhånd at de skal komme.

Barnevernet kan lage sann skilt hvor det står hva barn har rett til, og hva som ikke er bra for barn. Også burde det stå at voksne ikke har lov til å slå barn.

De må ikke snakke med foreldre med en gang.

Når de kommer hjem til oss, må de spørre om hvordan det er med oss uten at noen andre er der.

De må si med en gang de kommer at vi kan bestemme sammen hva de skal si videre.

De må høre ordentlig etter det barna faktisk sier og de må ikke avbryte.

De må sjekke med meg før de skriver og skrive akkurat sann som jeg sier det.

Barnevernet må spørre barnet veldig godt. Hvis ikke så forteller jeg veldig lite og da kan mye bli veldig feil.

Barn må være med å bestemme. Voksne kan ta valg som gjør at det blir vondere. Fordi de ikke vet.

Fortell barna at de skal være med å bestemme løsningen. Hvis det ikke funker, så skal vi finne ut av noe annet. Da blir det trygt med en gang.

De må si når møtene slutter og hvor lenge de skal vare. Det blir dumt hvis vi skal noe etterpå og ikke vet når møtet er ferdig.

De må komme når det passer for meg og dem. Ikke bare dem. Da kan møtet bli veldig dumt og jeg ikke ha så lyst til å snakke med dem.

Det blir tryggere å møte barnevernet ikke bare på kontoret. Jeg ble veldig glad når vi gikk en tur på lekeplassen.

2

ERFARINGER fra barn i undersøkelsen

Informasjon til barn

Oppsummerte erfaringer

Mange barn opplever at barnevernet vil snakke med dem om ting, men de vet ikke godt nok hvorfor de kommer og hva barnevernet kan hjelpe med. Da blir det vanskelig å fortelle.

Mange barn sier at de ikke har blitt forklart hva voksne i familien ikke har lov til å gjøre mot dem. Hadde de visst, ville det vært litt lettere å fortelle om hvordan det er hjemme.

Mange barn forstår ikke helt hva barnevernet sier. Ordene som brukes kan være stive eller rare. Når de ikke forstår, blir det vanskelig å prate. For mange har det vært utrygt, flaut eller skummelt å spørre hva de egentlig mente.

Mange barn sier at det ikke kjennes ut som om de voksne i barnevernet forteller dem alt. De kan se det på ansiktene eller høre det på stemmene deres. Det er vanskelig for barn å være ærlige, når det kjennes som de voksne ikke er det.

En del barn sier at de har fått ganske mye informasjon av barnevernet, men at det hele tiden har vært noe de har lurt på og som har gjort at det ikke ble trygt nok til å fortelle.

Sitater

Jeg ante ikke hvem de var. Det ble ganske skummelt å snakke med dem. De kunne ha sagt ifra på forhånd om at de kom.

Jeg fikk ikke til å snakke med de voksne i barnevernet, fordi jeg visste ikke hvorfor de skulle vite så mye. De sa ikke hvorfor. Jeg visste heller ikke hva som skulle skje hvis jeg fortalte.

De snakker ofte med ganske rare ord som det er vanskelig for barn å forstå. De burde spørre om jeg forstår.

Jeg merker det ganske lett når de ikke sier alt, de blir litt annerledes i fjeset.

De spurte om hvordan det var hjemme men de sa ikke at voksne ikke har lov til å slå og si slemme ting. Hvordan skulle jeg si fra da?

Snakke alene

Oppsummerte erfaringer

En del av barna har pratet med barnevernet alene. Men ikke alle har det og ihvertfall ikke på en måte som de opplevde som trygg. Noen sier at de merker at mange i barnevernet på en måte forstår at det er best å snakke med barna helt alene, men at det virker som de ikke tør.

De fleste av barna sier at det er tryggere å snakke med barnevernet, når de er alene med dem. De fleste sier at det er vanskelig å fortelle barnevernet om vanskelige ting når fosterforeldre, foreldre eller søsken er der. Mange er redde for at foreldre eller andre i familien kan bli lei seg, skuffet, sure eller sinte. De fleste av barna sier også at det er vanskelig å fortelle når fremmede voksne i barnevernet er der. Nesten alle barna sier at de skulle ønske at barnevernet hadde en regel der de alltid snakket med barnet alene.

Mange av barna forteller at det er vanskelig å si ifra at de ikke ønsker å ha flere der, når det er viktige prater eller møter. Hvis de blir spurt alene i et rom kan de få til å si det. Men da må de vite at de det gjelder ikke får vite at det var barnet som sa fra. Hvis spørsmål om de vil snakke alene blir stilt foran personene det gjelder, er det nesten umulig for barna å si fra.

Sitater

Dama jeg snakka med fra barnevernet var ganske hyggelig. Hun spurte om vi kunne snakke alene og jeg skjønnte spørsmålene.

Jeg synes det er tryggere å snakke med barnevernet når mamma og pappa ikke er der. Men verken barnevernet eller foreldrene mine, prøver å få det til.

Jeg vet ikke hvordan jeg kan si fra om at jeg ikke vil ha søsknene mine der når vi prater. De spør ikke, og jeg tør ikke spørre.

Jeg møter de nesten alltid på skolen sammen med broren min. Broren min liker ikke at jeg forteller hvordan det er hjemme. Han sier det til mamma, og hun blir skuffet og sur på meg.

Ha med en de er trygg på

Oppsummerte erfaringer

Noen av barna har fått ha med en person de er trygg på, i prater eller møter med barnevernet. Dette går fint når de merker at barnevernsarbeiderne er glade for at disse personene er med. Uten det trenger det ikke å gå fint. De fleste av barna har ikke fått spørsmål om å ha med seg noen. Mange har tenkt på at det ville vært mye smartere om en sånn person var med. De voksne i barnevernet kjenner jo sjelden barna så godt. Det finnes jo alltid noen som kjenner barna bedre og som kunne hjulpet for at det ble tryggere å fortelle.

Sitater

Jeg fikk ha med læreren min som jeg er skikkelig trygg på. Da ble det litt lettere å snakke med dem.

Jeg har vært i barnevernet lenge men det er bare noen måneder siden de spurte om jeg ville ha med en trygg person når jeg snakker med dem.

Håndballtreneren min kjenner meg ganske godt og det gjør jo ikke barnevernet, så det ble fint når han kunne være med å gjøre det litt tryggere å forklare.

Skulle ønske de spurte meg om jeg ville ha med noen jeg var trygg på. Jeg tror jeg kunne sagt litt mer da.

Få vite litt om den voksne

Oppsummerte erfaringer

En del av barna har blitt litt kjent med noen av de voksne, og da har det vært lettere å fortelle. Når de voksne er snille, varme og ikke så alvorlige, kan det gå ganske fort å bli kjent.

Mange av barna har blitt utrygge når det har måttet snakke med voksne som de nesten ikke kjenner. Mange har blitt redde i situasjoner der de voksne var alvorlige og stilte spørsmålene før barna var blitt trygge.

Mange barn vil møte kontaktpersonen sin litt oftere, for at det skal bli tryggere å prate. Når det går lang tid imellom, glemmer de nesten det viktige de skal si.

Noen av barna har hatt den samme kontaktpersonen lenge. Når det er en som de er trygg på, er det lettere å fortelle. Når de opplever at de voksne i barnevernet ofte byttes ut, gir mange litt opp å fortelle det viktige.

Sitater

Den jeg har nå, har jeg hatt lenge. Hun er veldig snill og jeg kan stole på henne. Det blir tryggere å møtes når jeg kjenner henne godt og vet hun er snill.

Det er trygt å snakke med dem, fordi de har besøkt meg mange ganger. Jeg føler at jeg kjenner dem godt.

Jeg møter dem nesten aldri og får vondt i magen før jeg skal snakke med dem. Da blir det skummelt å prate.

Hvis de går sånn rett på sak, får jeg ikke til å si noe viktig. Det sier nei i hjertet mitt.

Det blir vondt inni meg når barnevernet er så opptatt. Når du vil snakke litt eller leke med dem, men så har de ikke tid.

Kroppsspråk og følelser

Oppsummerte erfaringer

Noen barn forteller om voksne i barnevernet som har snille og rolige stemmer og gir gode klemmer. De viser med ansiktet, kroppen og håndbevegelser, at de er snille. Da opplever mange barn raskt at det blir tryggere.

En del barn sier det har blitt tryggere når de voksne tydelig viser dem at ting de opplever, ikke er greit. Det gjør det litt mindre skummelt å fortelle mer om hvordan ting er hjemme.

Noen voksne gjør barna usikre på om de er snille. Stemmene kan være litt strenge, de smiler lite eller er litt stive i kroppen. Det kan gjøre det skummelt å prate.

Noen barn er veldig utrygge på de voksne i barnevernet og sier de ikke forteller dem noe.

Sitater

Det ble lettere inni meg når damen i barnevernet fortalte meg at det ikke var greit at pappa drakk og at det var derfor hun kom. Så lurte hun på hva jeg tenkte om dette. Da følte det lettere å fortelle om hvordan ting var.

Noen voksne i barnevernet ser veldig alvorlige ut og snakker med strenge stemmer. Da blir det ganske skummelt. Jeg blir redd for hva jeg bør si.

Det er annerledes å snakke med de i barnevernet enn de fleste andre voksne jeg kjenner. De er så stive og kjennes ikke helt ekte. Jeg vet ikke hvorfor de er sånn.

Vi hører fort på stemmen deres om de bryr seg. Smil er nesten som et kraftverk. Det kan smitte, hvis barn er lei seg.

Ha tillit til barn

Oppsummerte erfaringer

En del barn har erfaring fra voksne som stoler på dem. De merker at de blir stolt på fordi det kjennes som om de voksne er på barns side og tar det de forteller på alvor. Det gjør at de har tillit til barnevernet og føler de kan fortelle om viktige ting.

Noen barn har prøvd å fortelle om vonde ting som har skjedd hjemme. Det har kjentes som om de voksne har vært skeptiske og ikke trodd på dem. Mange av barna sier at det ikke kjennes som noen vits i å prate med barnevernet når det de sier blir tvilt på.

Mange forteller at de vet at foreldre og andre voksne blir trodd mer på enn de selv blir. Når barn merker at det de forteller blir sjekket videre med foreldre, blir det utrygt å snakke og det oppleves ikke nyttig å fortelle om ting.

Sitater

Hun jeg snakker med i barnevernet er veldig snill. Jeg ser at alt hun vil er å hjelpe meg og at hun tror på det jeg sier. Jeg tror at jeg snart kan fortelle henne det dummeste.

Barnevernet stoler ikke eller vil ikke tro på det jeg sier, det er veldig ekkelt. De burde stole mer på barna. Hvis en av foreldrene slår, men lyver og sier at de ikke slår, burde barnevernet alltid tro på det barnet sier.

Jeg merker at barnevernet hører mest på de voksne. Da gidder jeg ikke fortelle dem noe mer. Det er ikke vits.

Når jeg fortalte, valgte de å stole på foreldrene mine fremfor meg. Da vil jeg ikke fortelle mer. Jeg har sluttet helt å fortelle. Nå sier jeg bare at jeg har det helt fint hjemme, når jeg egentlig har det kjipt.

Lytte til barn

Oppsummerte erfaringer

En del av barna opplever å bli lyttet godt til. De i barnevernet viser med øyne og kroppsspråk at de vil høre. De merker det når de stiller spørsmål på en måte som viser at de voksne virkelig vil vite mer og være sikker på at de forstår riktig.

Mange av barna merker at de voksne ikke lytter godt nok til det de sier. De avbryter midt i det barna forteller, forklarer eller spør videre om andre ting når barna nettopp hadde begynt å fortelle. De blir redde for at barnevernet skal gjette eller misforstå det de sier, og bestemme noe som kan gjøre at livet ikke blir bedre.

De fleste av barna sier at de merker veldig raskt om den voksne lytter eller ikke. De merker at de ikke blir lyttet til når den voksne stiller spørsmål på en måte som virker som den voksne ikke helt trenger å forstå. De merker det også hvis den voksne gjetter ting, misforstår eller skriver ned feil. Noen voksne tror at de har svarene på forhånd.

Mange av barna tror barnevernet lytter mest på voksne og mindre på barn. Da svarer de kort på spørsmålene barnevernet stiller og forteller ikke det viktige.

Sitater

Hun i barnevernet spør meg om ting. Da merker jeg at hun vil. Jeg kan se det på ansiktet og øynene hennes at hun vil forstå.

Barnevernet hører mer på voksne enn barn. Sånn som barnevernet er nå så kan det ikke hete barnevern.

Jeg merker at de ikke hører så godt for jeg føler at ting blir mer overdrevet. Hvis jeg sier en liten ting, så blir det veldig stort. Det er skummelt.

For lenge siden kunne jeg snakke med barnevernet om dumme ting. Da fortalte jeg dem at mamma drakk for mye. De gjorde noe med det. Nå drikker mamma for mye igjen, men jeg får ikke sagt det. Hun jeg har nå, snakker mer med mamma enn meg.

Samarbeide om å bestemme

Oppsummerte erfaringer

Noen få barn får være med å bestemme ting som er viktig for dem. De får komme med forslag eller ønsker. Hvis de sier noe som de voksne er enige i, kan det bli sånn som barnet vil, men hvis de sier noe som voksne ikke er helt enige i, bestemmer oftest de voksne.

Noen av barna har vært med å bestemme og noen har opplevd at det som ble bestemt ble bra. Når barnevernet har spurt grundig om meningene til barnet, har det blitt bedre etterpå. Da kunne de stole på barnevernet og fortelle om det som er viktig.

Mange av barna opplever at de voksne ikke snakker med dem før de tar store og små avgjørelser. De voksne tar avgjørelsene alene. Da kan det som bestemmes lett bli feil for barnet. Mange av barna sier at det ikke kjennes som om barnevernet er interessert i å høre det barna vil. Da er det lett å miste troen på at barnevernet kan hjelpe.

Sitater

Jeg synes at barnevernet bare har vært bra. De hører på meg og jeg får bestemme. Jeg bestemte hvor jeg skulle bo når jeg ikke kunne bo hos mamma og pappa lenger. Der bor jeg fortsatt, og jeg har det veldig fint der.

Jeg får ikke være med å bestemme. Hun bare sier at sånn og sånn skal det være. Det gjør at det ikke er vits i å fortelle. Også blir det ganske skummelt.

Synes det er dumt og vanskelig å snakke med barnevernet. Jeg har sagt fra om mange ting og om hva jeg trenger hjelp til, men det virker ikke som de vil at jeg skal være med å bestemme.

Jeg synes det er trygt å snakke med dem fordi de finner løsninger når de snakker med meg, sammen med meg. Jeg synes det har blitt bedre etter at jeg har snakket med dem.

Fortelle videre til andre fagfolk

Oppsummerte erfaringer

De fleste av barna synes det er skummelt å snakke når de ikke vet hva som skjer når de forteller noe til barnevernet. Da er det vanskelig å fortelle ærlig. De vet heller ikke når de voksne må si noe videre.

Noen av barna opplever at barnevernet avtaler med dem, før ting blir sagt videre. Da tør de å fortelle mer. Det blir tryggere å snakke. Flere av barna som har opplevd dette, forteller at det er lettere å tro på at barnevernet er der for å hjelpe dem og at barnevernet faktisk kan gjøre ting bedre.

Mange barn opplever at det de forteller, blir snakket om til andre voksne som jobber med barn. De merker fort når andre voksne på skolen, i BUP, PPT eller barnevernet, har fått vite ting om noe som de bare har fortalt til kontaktpersonen sin. Det kjennes skummelt.

Mange barn bekymrer seg om de har sagt for mye eller feil til barnevernet. De bekymrer seg om det de har sagt kan lage trøbbel. De kan angre på ting de har sagt. De kan bli redde for at andre voksne får vite det de har sagt at dumme ting kan skje.

Sitater

Barnevernet sier jeg kan bestemme hvordan de skal si noe videre og når de skal si det videre. Da kan jeg stole på dem.

Det som gjør at det ikke blir trygt, er at de forteller det jeg har fortalt til andre i barnevernet og BUP. Når flere gjør en enda større sak av det, så blir ting tusen ganger vanskeligere enn det var. Nå tør jeg ikke si små ting lenger, jeg vet de blir store.

Hun på barnevernet sa at det vi snakket om blir her, og at hun kom til å si fra til meg hvis noe skulle sies videre, men at de ikke skal si fra til skolen og sånne ting. Da blir det ganske trygt.

Barnevernet sier ting til læreren min, og læreren sier ting til barnevernet. De vet alt om meg hele tiden. Jeg sier minst mulig til dem nå. Jeg gidder ikke snakke med dem, det er ikke vits.

Det blir vanskeligere å fortelle ting når de forteller videre. Vitsen med å snakke med dem alene er jo for å få fortalt ting jeg ikke har lyst til skal bli sagt videre. Invertfall ikke med en gang.

Forteller til omsorgspersoner

Oppsummerte erfaringer

Noen barn har opplevd at barnevernet alltid snakker med dem, før de forteller noe videre. Men de fleste av barna har opplevd at barnevernet har fortalt videre det de har snakket om, til foreldre eller fosterforeldre. Noen av de hjemme har blitt lei seg, irriterte eller sure. Mange av barna er redde for at foreldrene eller fosterforeldrene skal bekymre seg, bli lei seg eller sure.

Mange av barna synes det blir ubehagelig når foreldre eller fosterforeldre vil snakke med dem om det barna har fortalt til barnevernet. Ganske mange forteller at det er vanskelig å si nei til å snakke, når de har fått høre ting fra barnevernet. Ofte må barna da snakke med foreldre eller fosterforeldre om noe som er veldig ubehagelig eller vondt.

Sitater

Jeg synes det er lett å fortelle dem hemmeligheter fordi de sier ikke ting videre. De viser meg hva de skriver og hva de skal fortelle videre til foreldrene mine. Før jeg skal gå, så spør de om det er greit at de viser det vi har skrevet til mamma og pappa.

Etter jeg har pratet med barnevernet går de inn på et rom med pappa. Jeg vet ikke hva de prater om og jeg tør ikke spørre. Det kjennes som om de snakker om det jeg nettopp har fortalt.

Jeg kan ikke fortelle dem noe, fordi de kan si det videre til pappa. Noe vil jeg ikke at pappa skal vite enda, men barnevernet bør vite det. Men pappa kan bli flau eller lei seg.

Når barnevernet forteller mamma og pappa hva jeg har sagt, presser de meg til å snakke med dem om det etterpå. Men jeg vil ikke, jeg blir bare redd.

Skrive om barn

Oppsummerte erfaringer

De fleste av barna vet ikke hva barnevernet skriver om dem. De vet heller ikke hvorfor det de sier blir skrevet ned eller hvem som skal lese det. Når barn vet at barnevernet skriver, men ikke vet hva og hvorfor de skriver, blir det skummelt å snakke.

Noen barn har lest noe av det som er skrevet og funnet ut at det ikke stemmer med det de har fortalt. De tenker at barnevernet misforstår eller at de ikke vil forstå. Da blir det veldig utrygt når foreldrene får lese det barnevernet har skrevet.

Noen av barna har fått beskjed fra voksne hjemme om å si ting til barnevernet. Da tør de ikke si noe annet. Barnevernet har fortalt at de hjemme kan be om å lese det som blir skrevet.

Ganske mange av barna har fått vite at det som har blitt skrevet om dem ikke har vært fine ting. De har hørt det av de voksne hjemme. Noen av barna forteller at det har vært vondt å få høre hva som har stått skrevet. Noe av det er misforståelser som kunne blitt oppklart.

Sitater

Når jeg vet at mamma og pappa kommer til å lese det jeg har sagt, så sier jeg bare ting som jeg vet er greit for mamma og pappa å høre.

Når vi snakker sammen skriver hun referat og sender det til foreldrene mine og spør om det jeg har sagt stemmer. Så tar de det opp med meg.

Jeg fikk høre fra mamma at det sto at jeg ikke var moden. Det var vondt å høre. Nå liker jeg ikke barnevernet lenger. Jeg synes de heller kunne fortalt meg det selv.

Noen ganger sier jeg ting som ikke er sant, fordi pappa har bedt meg om å si det. Også tør jeg ikke si andre ting, fordi pappa kan lese det.

De har ikke sjekka med meg at de har forstått rett og da misforstår de fort når jeg skriver.

Når de skriver alt ned på et ark, så blir det skummelt og det virker som de skal si det til alle. Da gidder jeg ikke å fortelle dem om ting.

Ha møter om barn

Oppsummerte erfaringer

Mange barn vet at voksne har møter om dem, uten at de er der. Mange sier at de blir redde for at de voksne sier feil ting om dem og bestemmer noe som gjør det verre. Noen få har vært med på møter. Nesten alle ville vært med, hvis møtene kjentes trygge.

Det er ofte altfor mange voksne i møtene til at barna kan snakke ærlig. Voksne bestemmer oftest hvor og når møtene skal være. Når møtene krasjer med noe som er gøy på skolen eller andre ting, kan det bli dumt. Og det kjennes vondt når barnevernet plutselig må avlyse møter i siste liten.

Sitater

Det er ubehagelig når barnevernet har møter som jeg ikke får være med på. Da føles det som om de går bak ryggen min. Da får jeg jo ikke vite helt hva som skjer, bare det de voksne forteller meg.

I møtene ser noen voksne sure ut. Det kan føles som å være hos en dommer. Det er jo ikke så trygt. Jeg skjønner at de må notere altså, men ikke sååå mye. De må jo i stedet se på meg når de snakker.

Det kan kjennes skummelt når det er bare meg og mange voksne på møtet. Det skulle vært sånn at jeg kunne hatt med en person, jeg er trygg på. Da visste jeg at jeg ville få støtte og det ble litt lettere å si hva jeg mener.

Om barn og rettssikkerhet

Det er snart 30 år siden Norge forpliktet seg til FNs barnekonvensjon. Med barnekonvensjonen kom en ny måte å tenke på barn på. Barn har rettigheter. Det ble anerkjent at barn trenger ekstra beskyttelse gjennom andre regler enn voksne. Barn har på mange områder svakere rettssikkerhet i prosesser enn voksne. Barn kan ikke alltid utøve selvstendige partsrettigheter, uavhengig av foreldrene. For å bøte på dette inneholder barns menneskerettigheter en del krav til hvordan man skal gå frem når barn er involvert. I Norge har vi i noen grad sikret barn rettigheter, som prinsippet om «barnets beste» og barnets rett til å uttale seg. Utfordringen er å forstå sammenhengen mellom barns grunnleggende rettigheter og tilrettelegge for at disse oppfylles.

I FNs barnekonvensjon er det særlig fire grunnleggende rettigheter som skal styrke barns rettssikkerhet: Barnets beste, barnets rett til å bli hørt, barns rett til informasjon og barns rett til privatliv.

Disse rettighetene henger sammen og er gjensidig avhengig av hverandre. En forutsetning for riktige avgjørelser om barn er at det er foretatt en konkret vurdering av hensynet til barnets beste. FNs barnekomité har beskrevet en rettslig forpliktende sammenheng mellom barnets beste og barnets rett til å bli hørt fritt: Det er umulig å vurdere barnets beste på riktig måte uten at barnet får oppfylt sin rett til å uttale seg fritt. (Fra generell kommentar nr 10, punkt 7: Artikkel 3 kan faktisk ikke gjennomføres på korrekt vis uten at komponentene i artikkel 12 blir respektert) Voksne må vite at de ifølge barnekonvensjonen er nødt til å ha med barnets mening når de skal vurdere barnets beste.

Denne tolkningsuttalelsen representerer en utvikling i forståelsen av barns rett til å bli hørt fritt, og stadig flere vurderer at denne rettigheten er nøkkelen for å sikre barns rettssikkerhet. En videre forutsetning for å sikre barns rett til å bli hørt fritt er at barnet har fått tilstrekkelig og tilpasset informasjon samt at barnets rett til privatliv er respektert. Det vises her spesielt til rapport fra Sivilombudsmannen 2019/5021 hvor de skriver følgende: Barn og unge har, uavhengig av alder, rett til konfidensiell kontakt med helsepersonell uten samtykke fra foreldrene, når det er nødvendig for barnets sikkerhet eller velferd. Denne retten må blant annet ses i sammenheng med barns rett til å bli hørt og til fritt å kunne gi uttrykk for sine meninger.

Denne uttalelsen knyttet til helsebehandling for barn må også ha likeverdig betydning for barn i barnevernet. Barns grunnleggende rettigheter er de samme uavhengig av om det er skole, barnevern eller helse, som det snakkes om.

FNs barnekonvensjon og EMK (den europeiske menneskerettskonvensjonen) setter tydelige krav til fremgangsmåte for handlinger og avgjørelser som gjelder barn. Utfordringen i Norge er at særlovene ikke, på samme måte som FNs barnekonvensjon, legger til rette for at barns rettigheter i prosess ivaretas på en god måte. Det er en voksende anerkjennelse av at de fire grunnleggende rettighetene i barnekonvensjonen er avgjørende for barns rettssikkerhet. En bestemmelse i barnevernloven om rett til medvirkning gir for eksempel ikke godt nok vern dersom en bestemmelse i forvaltningsloven om foreldres innsynsrett undergraver denne retten. Det er på høy tid at ulike lovverk harmoniseres i forhold til barnekonvensjonens bestemmelser.

Forandringsfabrikken

Henter inn kunnskap direkte fra barn

Forandringsfabrikken er en ideell stiftelse som jobber for å gjøre barnehager, skoler og hjelpetjenester bedre. Ideen er at barn og unge har viktig kunnskap om systemene som de er avhengige av. Målet er at systemene som er laget for barn og unge, skal oppleves trygge og nyttige for dem.

Det siste tiåret har Forandringsfabrikken systematisk samlet inn erfaringer og råd fra barn og unge om hvordan de opplever møtene med skole, psykisk helsehjelp, barnevern, politi, NAV, rettssystem og kriminalomsorg. Dette oppsummeres til kunnskap direkte fra barn, uten analyser eller kommentarer fra voksne.

Forandringsmetodikk

For å hente inn, systematisere og formidle oppsummerte erfaringer og råd fra barn og unge, brukes en deltakende og praksisrettet metodikk. Forandringsmetodikk er utviklet i tett samarbeid med barn og unge. Den tar på dypt alvor at barn har rett til å si sin mening på måter som oppleves trygge for dem. Metodikken består av prosessbeskrivelser og verktøy som bidrar til at mange, ulike barn og unge kan delta. Den bygger tett på aksjonsforskningsmetodikken Participatory Learning and Action (PLA).

Erfaringene og rådene hentes oftest inn i samlinger. Samlingene organiseres med fokus på å sikre at de oppleves tryggest mulig for flest mulig barn og unge. De voksne som tilretteleggere er trent til å møte barn og unge med åpenhet og mye menneskevarme. Dette bygger på hovedråd fra barn, til hvordan voksne må være, for at barn og unge vil fortelle det som er viktig.

Erfaringer og råd oppsummeres

Erfaringer og råd fra samlingene dokumenteres i referater og annen skriftlig og visuell dokumentasjon. Fabrikkarbeidere med erfaring fra å systematisere data, oppsummerer deltakernes erfaringer og råd. Referatene analyseres nedenfra-og-opp. Erfaringer og råd fra mange deltakere på mange samlinger på mange steder i landet, blir undersøkelsesens hovedfunn. Funnene presenteres i rapporter, på web, i filmer og i bøker. Funnene analyseres eller kommenteres ikke av fagfolk, og det gjøres ikke koblinger til teori eller generaliseringer. Hovedsvar blir byggsteinene i det vi kaller kunnskap direkte fra barn.

Proffer presenterer

Deltakere i undersøkelsene inviteres med i formidlings- eller fagutviklingsarbeid, som "proffer" i Forandringsfabrikken. Proffene presenterer svarene som går igjen fra mange - for politikere, nasjonale myndigheter, fagfolk og studenter.

I 2017 åpnet Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, av statsministeren. I Kunnskapssenteret samles kunnskap fra barn. Så langt Forandringsfabrikken vet, er dette det første og hittil eneste kunnskapssenteret i Europa med oppsummerte erfaringer og råd, direkte fra barn.

Utgiver
Forandringsfabrikken Kunnskapssenter
Mai 2020
Prosjektleder Tora Smith Aulie
Ansvarlig utgiver Marit Sanner
Bildene er av barn i undersøkelsen
Opplag 2000 Papir 130 g arctic matt
Omslag 250 g arctic matt Din 11 / 13,3
Trykk 07.no